

Aktuálne z autorského práva

Umelá inteligencia zasahuje do rôznych oblastí nášho života a čoraz viac je ňou ovplyvnená aj umelecká sféra. Pomocou nových vyvíjajúcich sa platforiem, četov a iných nástrojov dnes vieme na základe jednoduchých príkazov alebo zadaní vytvoriť obrazy alebo maľby v určitom štýle, napísať poviedky, romány alebo zložiť hudobné skladby. Práve presahy umelej inteligencie na umeleckú oblasť otvárajú aj mnohé autorskoprávne otázky. Maďarské predsedníctvo Rady EÚ sa v rámci autorskoprávnej problematiky rozhodlo prostredníctvom dotazníka¹ určeného členským štátom EÚ preskúmať vzťah medzi tzv. generatívnou (tvorivou) umelou inteligenciou (ďalej AI, z angl. *artificial intelligence*) a autorským právom a právami súvisiacimi s autorským právom. AI nadobúda v kreatívnom priemysle dvojaký význam – na jednej strane predstavuje pre umelcov a tvorcov nové výzvy a príležitosti, keď im umožňuje využívať v procese tvorby technologické inovácie a nástroje založené na AI, kým na druhej strane musia umelci a tvorcovia čeliť konkurencii v podobe obsahu generovaného AI. Z hľadiska autorskoprávnych aspektov je legislatívna regulácia AI na úrovni EÚ i v jej členských štátoch minimálna. Hoci podľa smernice o autorskom práve na jednotnom digitálnom trhu² vyhotovovanie rozmnoženín autorskoprávne chráneného obsahu v rámci výnimky na vyťažovanie textov a dát by bolo možné použiť aj na podmienky AI a určité požiadavky na tréning všeobecných modelov AI sú upravené v tzv. AI akte³, ďalšie témy sa ešte len začínajú pomaly diskutovať. Dotazník sa snaží prostredníctvom otázok plošne získať informácie o stave, vývoji a vzťahu AI a autorského práva v jednotlivých členských štátoch EÚ. V základnej časti sa sústreďuje na to, či na úrovni konkrétneho členského štátu existujú určité relevantné štúdie, výskumy alebo domáce (súdne) rozhodnutia týkajúce sa generatívnej AI a autorského práva, ako aj, či členské štáty plánujú v tomto smere zavádzať osobitné národné legislatívne alebo nelegislatívne opatrenia. Ďalšia časť dotazníka sa zameriava na tréning modelov AI, keďže na správne fungovanie generatívnej AI je ju potrebné „nasýtiť“ veľkým množstvom dát, čo bezprostredne súvisí s ochranou databáz i so zbierkami a repertoármí diel a iných predmetov ochrany (napr. záznamov). Aj keď je v danom prípade prípustné využiť výnimku na vyťažovanie (čerpanie) textov a dát podľa smernice o autorskom práve na jednotnom

digitálnom trhu, čo potvrdzuje aj akt AI vrátane umožnenia nositeľom práv realizovať tzv. opt-out – vylúčenie takéhoto použitia ich diel alebo iných predmetov ochrany, praktická aplikácia naráža na viaceré problémy. Podľa niektorých názorov totiž tréningový proces modelu AI, resp. samotný tréning AI nemožno považovať za klasické použitie diel a iných predmetov ochrany spôsobom vyhotovenia rozmnoženiny, pričom rovnako je sporný význam a zohľadnenie individuálnych výhrad – opt-outov i ich forma, ktorá by mala byť strojovo čitateľná. Dotazník preto nepriamo načrtáva možnosť vytvorenia štandardizovaného systému opt-outov, príp. EÚ databázy opt-outov. Ďalšou témou je ochrana výstupov – výtvorov AI, ktoré môžu mať výrazný vplyv na trh i ekonomiku a často sú len veľmi ťažko odlíšiteľné od ľudských výtvorov. Stále síce platí, že samotná generatívna AI nemôže byť považovaná za autora, ale prevažná väčšina modelov AI je postavená na ľudskom vklade alebo iniciatíve, keď užívateľia zadávajú AI pokyny, resp. presné zadania. Vo svete už existujú jurisdikcie, v rámci ktorých požívajú diela vytvorené pomocou AI (tzv. AI-assisted) osobitnú ochranu (napr. Čína) alebo ich ochrana závisí od posúdenia podstatného ľudského vkladu do tvorby (napr. USA alebo Saudská Arábia). EÚ takéto ustanovenia zatiaľ nepozná a zachováva sa princíp autorstva fyzickej osoby a posúdenie miery jej jedinečnej tvorivej duševnej činnosti – miery originality. Na ochranu výstupov – výtvorov AI nadväzuje požiadavka transparentnosti v zmysle označenia výtvorov – výstupov generovaných AI. Isté ustanovenia už obsahuje akt AI (napr. povinnosť pre poskytovateľov AI zaviesť vodotlač alebo iný systém označenia výtvorov AI na odlíšenie vygenerovaného obsahu AI). Označovanie však tiež môže byť rôzne v závislosti od generovaných predmetov – iné pri zvukovom, hudobnom, audiovizuálnom alebo textovom obsahu. Príchod platforiem AI zásadne ovplyvnil nielen autorskoprávne prostredie v oblasti tvorby, práv alebo spôsobov použitia, ale zasiahol aj do ekonomických záujmov nositeľov práv, predovšetkým tým, že vytvára pre tvorcov a umelcov na trhu konkurenciu a má dopad aj na ich odmeňovanie. Použitie diel a iných predmetov ochrany na tréning modelov AI a súborov dát pri generatívnej AI by sa malo licencovať, pokiaľ nie je robené pod výnimkou pre vyťažovanie textov a dát, v rámci ktorej majú nositelia práv právo uskutočniť už spomínaný opt-out a svoje diela

1 Verzia dotazníka určená pre verejnosť Dotazník je dostupná v registri dokumentov Rady EÚ (do vyhľadávania je potrebné zadať číslo dokumentu 11575/24): <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/public-register/public-register-search/>.

2 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES.

3 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady stanovujúce harmonizované pravidlá umelej inteligencie (Akt o umelej inteligencii) bolo schválené Európskym parlamentom v marci 2024 a Radou v máji 2024 a postupne vstupuje do platnosti. Pre viac informácií pozri napr.: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601ST093804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence#next-steps-7>.

a iné predmety ochrany vylúčiť. Pokryť však celý rozsah prípadov a použití, ku ktorým dochádza pri generatívnej AI a jej tréningu, by si vyžadovalo komplexný zmluvný licenčný systém s jasnou schémou nastavenia odmeňovania. Keďže ide o použitie veľkého objemu diel a predmetov ochrany, v tomto systéme licencovania by úlohu mali zohrávať aj organizácie kolektívnej správy. Najvhodnejší spôsob licencovania by mali pravdepodobne posúdiť nositelia práv a vývojári AI, resp. poskytovatelia AI, pričom do úvahy by sa mal brať aj príslušný kreatívny sektor. Ruka v ruke s akýmkoľvek autorskoprávnym použitím ide aj otázka zodpovednosti za porušenie autorského práva. Kým na jednej strane – napr. v prípade použitia vylúčených (opt-outovaných) diel alebo nevysporiadania práv na účel tréningu AI môžu byť porušenia jednoznačné, na druhej strane v prípade výstupov alebo výtvorov AI už situácia taká zrejma byť nemusí, napr. ak výstupy obsahujú časti diel alebo predmetov ochrany použitých na tréning AI alebo sú výstupy – výtvory AI až príliš podobné existujúcim dielam a iným predmetom ochrany. Pri vyvodení zodpovednosti by mohla byť zohľadnená v istých prípadoch aj vedomosť/nevedomosť užívateľa AI alebo jeho následné nakladanie s vygenerovaným výstupom AI – výtvorom (napr. či ho ďalej sprístupňuje verejnosti, a to komerčne alebo nekomerčne, resp. na iný účel). Téma AI a vzťah generatívnej AI a autorského práva v súčasnosti dáva viac otáznikov než odpovedí, a to nielen v kontexte EÚ. Diskusia o autorskoprávných aspektoch AI sa intenzívne vedú aj na medzinárodnej pôde, najmä v rámci Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) a jej Stáleho výboru pre autorské právo a práva súvisiace s autorským právom.

Väčšina poskytovateľov AI je zatiaľ usadená mimo EÚ, prevažne v USA, preto tam začínajú vznikať prvé autorskoprávne spory. V júni 2024 obletela svet správa, že veľké americké spoločnosti, ako Universal Music Group, Sony Music Entertainment a Warner Records, ktoré majú práva k hudobným dielam a zvukovým záznamom, žalujú služby AI SUNO AI a Udio za „masové“ porušovanie autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom. SUNO AI a Udio sú relatívne nové platformy AI, resp. startupy AI umožňujúce tvoriť svojim užívateľom hudbu, hudobné skladby. Nahrávacie a hudobné spoločnosti tvrdia, že boli neoprávnene (bez licencie) použité ich diela a zvukové záznamy na účel „trénovania“ týchto generatívnych modelov AI a domáhajú sa určenia, že oba predmetné startupy AI porušili práva, zdržania sa ďalšieho porušovania v budúcnosti a náhrady škody spôsobenej umelcom, nahrávacím spoločnostiam a hudobnému priemyslu. Rovnako v žalobe uvádzajú, že sa prostredníctvom týchto startupov AI neoprávnene vytvárajú „kópie“ predovšetkým zvukových záznamov, ktoré sú neraz ťažko odlišiteľné od pôvodných originálov, predstavujú konkurenciu na trhu a mätú ľudí, ktorí si ich často zamieňajú za nové hudobné skladby a záznamy od známych autorov a umelcov. „Kopírované“ sú tak celé repertoáre rôznych hudobných žánrov, štýlov a období. Proti týmto obvineniam startupy AI argumentujú použitím diel

a záznamov v súlade s doktrínou „fair use“ (v anglo-americkom právnom systéme niečo podobné ako tzv. trojkrovový test obsiahnutý v legislatívach členských štátov EÚ), kedy je možné za splnenia určitých podmienok použiť diela a iné predmety ochrany bez súhlasu – licencie. Zároveň startupy AI zdôrazňujú, že cieľom ich platforiem a služieb je, aby mohli užívatelia vytvárať novú hudbu s novými hudobnými nápadi. Žaloby prišli mesiac potom, čo viacerí známi umelci a autori, ako napr. Kate Perry, Billie Eilish či Nicki Minaj, zverejnili otvorenú výzvu na zastavenie používania „predátorskej“ AI v hudobnom priemysle, ktorá podľa nich znižuje ľudskú tvorivosť, oberá autorov a umelcov o spravodlivú odmenu, porušuje ich práva, vykráda a napodobňuje ich hlasy a ničí hudobný ekosystém. Aj výsledky týchto sporov tak môžu nastaviť ďalšie smerovanie AI a jej nástrojov, a to nielen v hudobnom priemysle.

Na úrovni EÚ rezonujú, okrem AI, aj iné autorskoprávne veci, ku ktorých objasneniu prispieva svojimi rozsudkami Súdny dvor Európskej únie (ďalej SD EÚ). Pred letnou prestávkou SD EÚ vydal niekoľko rozsudkov, pričom dva rozsudky sa týkali pravidelne posudzovanej a rozhodovanej problematiky verejného prenosu a jeden sa týkal dane z pridanej hodnoty (ďalej DPH) v súvislosti s poplatkom za správu zrazeným organizáciami kolektívnej správy za výber, rozdeľovanie a vyplácanie odmien prináležiacich nositeľom práv.

Vo veci C-723/22 Citadines Betriebs GmbH proti MPLC Deutschland GmbH⁴ stáli proti sebe MPLC ako nemecká organizácia kolektívnej správy (ďalej OKS) a spoločnosť Citadines, ktorá je prevádzkovateľom hotelového zariadenia. MPLC sa žalobou domáhala, aby sa spoločnosť Citadines zdržala vysielania dielu televízneho seriálu prostredníctvom televíznych prijímačov, ktoré umiestnila v izbách pre hostí, ako aj vo fitnes priestoroch hotela, pokiaľ je signál k televíznym prijímačom prenášaný pomocou koaxiálneho alebo dátového kábla. Diel seriálu bol vysielaný verejnoprávnym televíznym kanálom a pozerali ho zákazníci hotela, pričom signál bol presmerovaný súčasne a bez zmeny do týchto hotelových prijímačov prostredníctvom vlastnej káblovej distribučnej siete tohto hotelového zariadenia. Spoločnosť Citadines sa domnieva, že môže svojim zákazníkom na televíznych prijímačoch inštalovaných v izbách a vo fitnes priestoroch predmetného hotela poskytovať vysielanie verejnoprávnej televízie, keďže má vysporiadané práva na káblovú retransmisiu, teda uzatvorené licenčné zmluvy na káblovú retransmisiu s nemeckými OKS. MPLC však tvrdí, že spoločnosť Citadines tým, že vykonáva retransmisiu predmetného signálu prostredníctvom vlastnej kábovej distribučnej siete hotela, porušila právo na verejný prenos a je irelevantné, že spoločnosť má vysporiadané právo na káblovú retransmisiu s OKS. Vnútroštátny súd uviedol, že konanie spoločnosti Citadines ide nad rámec jednoduchého poskytnutia televíznych prijímačov a spočíva výlučne v retransmisii televízneho signálu prostredníctvom vlastnej kábovej distribučnej siete

⁴ Celé znenie rozsudku vo veci C-723/22 je dostupné na stránke SD EÚ:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=284645&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2822680>

hotela. Je však sporné, či rozčlenenie verejného prenosu podľa nemeckého práva na retransmisiu a vysielanie (prenos vysielania) umožňuje, aby používateľ iba na základe licencie na káblovú retransmisiu vnútri hotela uskutočnil celý akt verejného prenosu. SD EÚ bol preto požiadaný o výklad verejného prenosu v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 2001/29/ES⁵. Konkrétne, či daný článok bráni vnútroštátnej úprave alebo zvyklosti, ktorá za verejný prenos považuje poskytnutie fyzických zariadení umožňujúcich alebo uskutočňujúcich prenos (napr. televízne prijímače v izbách pre hostí alebo vo fitness priestoroch hotela), keď sa vysielaný signál prenáša do týchto zariadení prostredníctvom hotelovej káblovej distribučnej siete, ale k tejto káblovej retransmisii dochádza zákonne na základe licencie, ktorú hotel nadobudol. SD EÚ v tomto prípade a s odvolaním sa na predchádzajúce výklady verejného prenosu rozhodol a odpovedal celkom priamo a jasne. Poskytovanie televíznych prijímačov umiestnených v izbách alebo vo fitness priestoroch hotelového zariadenia predstavuje verejný prenos v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 2001/29/ES, ak sa signál, okrem iného, prenáša na tieto prijímače prostredníctvom vlastnej káblovej distribučnej siete tohto hotelového zariadenia.

V druhej veci C-135/23 GEMA proti GL⁶ išlo opäť o nemeckú OKS GEMA vykonávajúcu kolektívnu správu práv v oblasti hudby, ktorá podala žalobu o náhradu škody z titulu autorského práva proti GL, prevádzkovateľovi domu, v ktorom sa nachádza 18 apartmánov. GL v týchto apartmánoch dával k dispozícii televízne prijímače vybavené izbovými anténami, ktoré umožňujú prijímať signály a šíriť v týchto apartmánoch vysielanie, najmä hudbu. Hoci sa javí predmet sporu jednoznačne ako verejný prenos, vnútroštátny súd mal pochybnosti, či takéto poskytovanie zariadení predstavuje verejný prenos v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 2001/29, a to najmä vzhľadom na okolnosť, že predmetná budova nie je vybavená centrálnou anténou (len izbovými anténami) umožňujúcou šíriť signály v týchto apartmánoch. Otázka smerujúca na SD EÚ znova znela podobne. Ide o verejný prenos v zmysle článku 3 smernice 2001/29/ES, ak prevádzkovateľ apartmánového domu v tomto apartmánovom dome dáva k dispozícii televízory, pričom každý z nich prijíma vysielanie pomocou izbovej antény bez centrálného príjmu na prenos signálov? SD EÚ dospel aj v tomto prípade k záveru, že pojem „verejný prenos“ uvedený v článku 3 smernice 2001/29/ES sa vzťahuje na vedomé poskytnutie televíznych prijímačov vybavených izbovými anténami, ktoré bez ďalšieho zásahu prijímajú signály a umožňujú šírenie vysielania, prevádzkovateľom apartmánového domu slúžiaceho na prenájom, pokiaľ nájomcov týchto apartmánov možno považovať za novú verejnosť. Argumentoval hlavne tým, že rozlišovanie medzi centrálnymi a izbovými anténami by nebolo v súlade so zásadou technologickej neutrality, podľa ktorej musí

zákon všeobecným spôsobom stanoviť práva a povinnosti osôb, aby sa neuprednostnilo využívanie jednej technológie na úkor inej. Zároveň dodal, že nájomcovia apartmánov v nehnuteľnosti určenej na krátkodobý prenájom, slúžiacej napr. ako zariadenie cestovného ruchu, môžu predstavovať novú verejnosť, kým naopak, ak by predmetné apartmány boli prenajaté nájomcom, ktorí v nich majú bydlisko, už ich za novú verejnosť považovať nemožno.

O niečo komplikovanejšia vrátane ekonomického hľadiska bola vec C-179/23 Credidam proti rumunskej vláde a rumunskému ministerstvu financií⁷, ktorá sa zaoberala výkladom článkov smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (ďalej smernica o DPH). Credidam vystupuje ako OKS pre výkonných umelcov, ktorá vyberá a rozdeľuje odmeny za použitie ich umeleckých výkonov. Súčasne si zráža z týchto odmien poplatok za správu určený na pokrytie jej prevádzkových nákladov. Credidam namietala proti rozhodnutiu vlády, ktoré určilo, že náhrady odmien za vyhotovenie rozmnoženín pre súkromnú potrebu, ktoré OKS vyberajú v mene nositeľov práv, nepatria do pôsobnosti DPH, ale že poplatky za správu, ktoré OKS zrážajú z týchto odmien, už DPH podliehajú. Hoci vnútroštátny súd vyhovel Credidam konštatujúc, že poplatky za správu určené pre OKS majú doplnkovú povahu vo vzťahu k náhradám odmien pre nositeľov práv, z ktorých sa zrážajú, takže ak tieto náhrady odmien nepatria do pôsobnosti smernice o DPH, musí to isté platiť pre súvisiace poplatky za správu. Rumunská vláda a ministerstvo financií pred vnútroštátnym súdom tvrdili, že OKS sú na účel DPH zdaniteľnými osobami a že poplatky za správu predstavujú protihodnotu za plnenie poskytnuté v prospech nositeľov práv, čo je v súlade s právom EÚ. Podľa Credidam poplatky za správu aj za predpokladu, že nemajú doplnkovú povahu, nemožno považovať za protihodnotu za plnenie, pretože medzi OKS a nositeľmi práv neexistuje nijaký právny vzťah, v rámci ktorého by došlo k výmene vzájomných plnení, keďže povinnosť zaplatiť tieto poplatky je stanovená zákonom, ktorý určuje ich výšku ako percentuálny podiel z odmien. Vnútroštátny súd položil SD EÚ prejudiciálne otázky predovšetkým preto, lebo nevedel rozhodnúť, aký daňový režim uplatňovať na poplatky za správu a či plnenia v oblasti správy uskutočnené vo vzťahu k nositeľom práv predstavujú poskytovanie služieb za protihodnotu v zmysle smernice o DPH. Inak povedané, SD EÚ mal zodpovedať, či činnosť OKS vo vzťahu k nositeľom práv spočívajúca vo výbere, rozdeľovaní a vyplácaní odmien, za vykonávanie ktorej tieto organizácie vyberajú ako protihodnotu príslušný poplatok, predstavuje poskytovanie služieb v zmysle článkov smernice o DPH, ako aj či predstavuje činnosť OKS vo vzťahu k nositeľom práv poskytovanie služieb v zmysle smernice o DPH aj za predpokladu, že nositelia práv, v mene ktorých OKS vyberajú odmenu,

5 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

6 Celé znenie rozsudku vo veci C-135/23 je dostupné na stránke SD EÚ:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=287307&pageIndex=0&doclang=SK&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1678063>.

7 Celé znenie rozsudku vo veci C-179/23 je dostupné na stránke SD EÚ:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=287891&pageIndex=0&doclang=SK&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1334902>.

